

Narodna banka... Uredništvo: Ljubljana, Knaflcova ulica 5...

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko

Upravništvo: Ljubljana, Prešernova ulica 54... Podružnica Maribor: Aleksandrova cesta 13...

Vse politične stranke v državi razpuščene

Včeraj je beograjska policija obvestila strankarska vodstva, da so vse stranke razpuščene in njihovo delovanje ustavljeno

Ljubljana, 24. januarja. Kakor je bilo pričakovati, je v vladi prevladalo mišljenje, da se določbe čl. 3. zakona o zaščiti države nanašajo na vse politične stranke...

Beograd, 24. januarja, p. Notranje ministrstvo je danes izdalo odlok, ki odreja razpustitev vseh političnih strank...

Z današnjim odlokom notranjega ministrstva so torej razpuščene: Narodna radikalna stranka, Demokratska stranka, Samostojna demokratska stranka...

Vodstvo Demokratske stranke je imelo svoje prostore v demokratskem Meščanskem klubu na Terazijah. Pri popisu imovine sta bila navzoča člana glavnega odbora in bivša poslanca Slavko Dukanac in Boško Vlahič...

Prav tako je bil zapečaten tudi Radikalni dom, kjer je imela svoje prostore radikalna stranka. Tam je bil navzoč Marko Trifković in bivši poslanec Stojadinović...

V Sloveniji sta z današnjim razpustom prizadeti v glavnem dve stranki: SDS in SSJ. Ne izdajamo nobene skrivnosti, ako povemo, da sta obe že v naprej računali s tem dejstvom...

Ponosno se ob tem važnem trenutku ozira SDS na svojo preteklost. V njej je bil združen cvet naprednega jugoslovenstva. Kakor nobena druga stranka v državi, je ona združila v bratsko celoto najpobudnejše politične sile slovenskega, hrvaškega in srbskega imena...

«Predmet: »Narodni Val«, prepoved izhajanja. — Sklep: Veliki župan zagrebške oblasti je dostavil naslednji dopis od 23. januarja 1929. št. 1194 pov.: Po sklepu ministra notranjih del od 23. januarja 1929, J. B. br. 4447 je prepovedano na podlagi čl. 14. zakona o izpremembi in dopolnitvi zakona o tisku nadaljnje izhajanje lista »Narodni Val«.

Minister ver o izenačenju koledarja. Novi koledar bo urejen točno po astronomskem računu — Za premične praznike bo merodajen meridian božjega groba v Jeruzalemu

Beograd, 24. januarja. Glede na izjedenja gregorijanskega in julijanskega koledarja je minister ver dr. Tugomir Alaupović podal naslednjo izjavo: »Gregorijanski koledar je pomembnejši v vprašanju datuma tako, da bo v 3 tisoč letih zaostal za pravim solničnim časom za en dan...

gospodarskemu in socialnemu delu. Ojačajte sokolske vrste, poživite naša prosvetna društva, čitalnice, pevske zbornice, gledališke odre, ustanovljajte povsod nove kulturne organizacije, snujte gospodarska društva, zadruge, posvečajte največjo pozornost našim obrambnim narodnim organizacijam...

Premoženje kluba je izročil policijskim organom predsednik kluba Jovanović. Tudi prostori tega kluba so bili zapečateni. Policijski organi so se istočasno zglasili tudi v redakciji radikalnega glavnega glasila »Samouprave«...

Za zemljoradniško stranko je prisotvoval aktu razpusta dr. Milan Gavrilović prvi podpredsednik glavnega odbora. Prostori redakcije glavnega glasila stranke »Sela« so bili nato zapečateni.

Okrog 4. popoldne se je zglasil policijski pisar Stepanović tudi v bivšem klubu SDS. O razpustu stranke obveščeni zastopnik centralnega odbora doktor Radešić je sporočil policijskim organom, da je bila že lansko leto izvršena likvidacija tajništva in centralnega odbora SDS v Beogradu...

Beograd, 24. januarja, p. Ministrski predsednik in notranji minister general Živković je izdal danes popoldne vsem velikim županom naslednje naredbo: »Gospodarska, humanitarna, kulturna, prosvetna in viteška društva, ki imajo sicer plemenski ali verski naziv, se ne razpuste razen v primeru, da obstojajo stvarni dokazi in verodostojni podatki, da se ta društva bavijo s političnimi posli...

Zagrebski »Narodni Val« ustavljen. Zaradi ponovne zablembe tekom enega meseca — S časopisi se bo postopalo samo po tiskovnem zakonu

Zagreb, 24. januarja, n. Kakor znano, je notranje ministrstvo na podlagi zakona o izpremembi in dopolnitvi tiskovnega zakona izdalo sklep, po katerem se ustavi nadaljnje izhajanje dnevnika »Narodni Val«. Sklep, ki vsebuje to prepoved, je prejel danes popoldne uredništvo »Narodnega Vala«, in se glasi: »Predmet: »Narodni Val«, prepoved izhajanja. — Sklep: Veliki župan zagrebške oblasti je dostavil naslednji dopis od 23. januarja 1929. št. 1194 pov.: Po sklepu ministra notranjih del od 23. januarja 1929, J. B. br. 4447 je prepovedano na podlagi čl. 14. zakona o izpremembi in dopolnitvi zakona o tisku nadaljnje izhajanje lista »Narodni Val«.

g. dr. Vladimir Maček, Zagreb, Prilaz 9., odgovorni urednik Janko Tortič, Akademski trg 12, tiskarna Tipografija d. d., Preradovičev trg 9, ter kr. državni pravdnik v Zagrebu. — Ravnatelj policije dr. Vragović.

Škofje nri ministrske nredsedniku

Beograd, 24. jan. n. Člani ožjege odbora jugoslovenskega episkopata: nadškof dr. Bauer iz Zagreba, škof Bonifacij iz Spilite, nadškof dr. Sarić iz Svatave in škof dr. Jerolim iz Ljubljane se še vedno mude v Beogradu zaradi raznih verskih vprašanj. Danes popoldne so nosili v Beogradu generala Petra Živkovića, ki je prav dr. Milana Srskića.

Kralj Aleksander o svoji veliki odločitvi

Pomembne izjave zastopniku največje angleške novinarske agencije

Beograd, 24. januarja, p. Agencija »Avala« objavila nočjo poročilo londonskega Reuterjevega biroja o avdienciji svojega posebnega poročevalca Fergusona Fergusona pri kralju Aleksandru. Poročilo se glasi: »V Evropi danes ni kronane glave, ki bi bila svojemu narodu bližja, kakor je jugoslovenski kralj Aleksander...

»Katero osebo naj bi se bil obrnil in kle naj bi bil neštel nevtalne ministre? Vsi so pripadali strankam ali pa so bili v zvezah z osebami, ki so pripadale strankam. Hkrati mi je bilo tudi neljuba misel na ofcirja, ki naj bi se mešal v politiko. Stalno sem pazil na to, da se vojska ne zastruji s politiko, ker bi to lahko imelo usodne posledice za vojsko. Moje najtežje borbe v prošlosti so se nanašale prav na vprašanje imenovanja civilne osebe za ministra vojske. Čutil sem, da bi taka postavitev zanesla v vojsko enako stanje, kakršno se je bilo razpašlo v drugih resorih in da bi morala taka postavitev privediti do tega, da bi rodili v vojsko razornih vplivov. Opozoril sem ministre, da bi kompromitiranje vojske nasprotovale v prvi vrsti njihovim interesom. Ponosen sem na svojo vojsko, ki je docela zdrava.«

Zdi se, da je v inozemstvu vedno obstojal gotov sum glede vprašanja, kdo je pravi diktator. Postavljalo se je vprašanje, ali je ta mladi kralj lahko zasre avtokrat, ki drži v svojih rokah usodo 14 milij. duš, ali morda ne obstojajo za kulšami kake tajne sile, ki razpolagajo s stvarno oblastjo. Baš zaradi tega vprašanja sem izrazil željo, da bi bil sprejet od Nj. Vel. kralja. In kralj je, četudi je odločen, da ne daje intervjujev, napravil izjemo, ko je izvedel, da sem prebil 18 mesecev na srbski solunski fronti za časa svetovne vojne.

Vse one, ki so skupno prebili te tragične čase, družijo vezi simpatij, v čemer tudi kralj Aleksander ne dela izjeme. Te preizkušnje so bile nad navadnimi preizkušnjami, ker je moralna bol, da je zapustil svojo domovino v rokah sovražnika, povečana s fizičnim trpljenjem, ki je bilo strahovito v času, ko so ga na nosilnicah prenašali bolnega preko albanskih planin, zapustila globok vtis in vtisnila v njegovo dušo pogled, ki obeležuje samo one ljudi, ki so šli tesno mimo sence smrti. Te preizkušnje so naše odmeve v njegovih običajih, ki so enostavni, iskreni.

Avdijenca mi je bila dovoljena večeraj popoldne. Sprejet sem bil v kraljevski palači sredi Beograda, v lepi zgradbi, ki zapira ulični četverkot s treh strani. Nova palača, vsa iz marmorja, ki jo grade izven mesta na Dedinju, še ni dogotovljena. Salon za sprejem je v prvem nadstropju, toda delovni kabinet kralja se nahaja v drugem nadstropju. Tja se pride z liptom. Okna tega kabineta so razsvetljena pozno v noč, kar priča o kraljevem bdenju pri poslih za narod. Povedli so me v kraljevo sobo. Kralj je sedel za svojo pisalno mizo na drugi strani sobe, ki je opremljena zelo okusno, polna toplih preprog, z nekoliko slikami in knjižnico. Čim sem se poklonil pri vходу, je kralj vstal, pristopil k meni, mi čvrsto stisnil roko ter me prosil, naj sedim v udobni fotelji, dočim je sam zavzel mesto na stolu iz hrastovine. Kralj me je obrabil s svojim nastopom. Razgovorjala sva se v francoskem jeziku, vendar kralj zelo dobro razume angleščino. Njegov starejši sin, ki ima sedaj pet let in pol, govori dobro angleški, kar je zahvaliti angleški guvernanti.

»Stavite mi iskreno in odkrito vsa ona vprašanja, ki vas zanimajo,« me je nagovoril Nj. Vel. kralj. Po kratkem uvodu, ki se je tical dogodkov na solunski fronti, mi je rekel: »Odgovarjal vam bom iskreno, kar najbolj bom mogel.« In res je vladar govoril odkrito brez opleševanja in brez gest. Skoro eno celo uro mi je Nj. Vel. kralj pojasnjeval situacijo in mi odgovarjal na moja vprašanja očitno z željo, da zastopnik angleškega tiska spozna vso resnico in izve samo resnico. Dejal mi je, da se je poskušal izogniti odločitvi, ki jo je kasneje napravil. Na kraju pa ni bilo druge alternative. Začetkom prošlega leta, ko je notranja nesloga izzvala težko krizo kabineta, kakršne so se vrstile s tako mučno perijodičnostjo, je kralj konzultiral ministre in šefe strank, kakor jih je vedno pradal za njihov nasvet tudi v toku sedanjih krize. Tedaj mu je bil svetoval Stjepan Radić, naj preseka strankarske borbe in, naj imenuje kabinet z oficirjem na čelu. Stjepan Ra-

dić je tedaj kar imenoval ime sedanjega predsednika vlade s pristavkom, da so se Hrvati, ki so začetkom smotril vojsko z nezaupanjem, zaradi izkustev, ki so jih imeli z avstrijsko vojsko, prepričali, da je jugoslovenska vojska nekaj drugega in da je to narodna vojska, ki zasluži zaupanje. G. Pribičević je tedaj svetoval isto.

Nj. Vel. kralj je nadaljeval: »Na katero osebo naj bi se bil obrnil in kle naj bi bil neštel nevtalne ministre? Vsi so pripadali strankam ali pa so bili v zvezah z osebami, ki so pripadale strankam. Hkrati mi je bilo tudi neljuba misel na ofcirja, ki naj bi se mešal v politiko. Stalno sem pazil na to, da se vojska ne zastruji s politiko, ker bi to lahko imelo usodne posledice za vojsko. Moje najtežje borbe v prošlosti so se nanašale prav na vprašanje imenovanja civilne osebe za ministra vojske. Čutil sem, da bi taka postavitev zanesla v vojsko enako stanje, kakršno se je bilo razpašlo v drugih resorih in da bi morala taka postavitev privediti do tega, da bi rodili v vojsko razornih vplivov. Opozoril sem ministre, da bi kompromitiranje vojske nasprotovale v prvi vrsti njihovim interesom. Ponosen sem na svojo vojsko, ki je docela zdrava.«

Čutil sem, da je misel na njegove sijajne čete ganila kralja. »Za tem so postajale razmere še kaotičnejše« je nadaljeval kralj, »zlasti ne nesrečnih dogodkih v Narodni skupščini 20. junija lanskega leta. Prepričan sem se, da mi ni preostajala nobena druga pot, in sem prevzel vso odgovornost za svoj korak.«

»6. januarja sem poklical ministre v svoj kabinet in jim izročil proklamacijo, ki je nihče od njih niti ni videl. Nagovoril sem jih: »Čitate in dober premislite moje besede, ker izražajo moje najbolj iskrene namene. Ako vam te besede ne ugajajo, ne morem za to. Iz prevzetjem na svoja pleča vso odgovornost za svoj korak, o katerem sem uverjen, da bo privedel do popolnega uspeha.«

»Koliko časa boste v to potrebovali, Vaš. Veličanstvo?« »Vidite, to je vračanje, na katero je najtežje odgovoriti. Tega vam ne morem reči. Odklanjam vsak poskus preokroženja. Želim se vrniti v normalno življenje, čim bo to omogočilo delo na preureditvi. Pred vsem se je treba osvoboditi elementov brez vrednosti, ki preprečujejo delovanje stroja. Svojo mislo moramo spraviti v red in končati s strankami, ki jih glavna misel je bila sliniti neslogo in poletljati razlike med našimi plemeni, ki so na srečo in dušeno. V posledcu nacionalnih občutkov ni nobene stvarne razlike med Slovenci, Hrvati in Srbi. Vsi potekajo iz ene in iste družine, v kateri ni niti sledu separatističnih občutkov.«

Na moje vprašanje ali zahteva razvoji jugoslovenskega edinstva uničenje individualnosti obeh elementov, iz katerih obstoja, je Nj. Vel. kralj odvrnil: »Ne, kakor je znano dejstvo, da Angleži ali Škoti niso nič slabši Britanci, tako bodo Hrvatji ostali še nadalje Hrvati, Srbi Srbi, a Slovenci Slovenci, vsi pa bodo nosniki da so Jugoslovenci.« Govorec o odnosih z inozemstvom je kralj tehtal vsako svojo besedo, zlasti ko je omenjal postopanje nekkih tujih držav. Dodal je: »Mi iskreno ljubimo mir. Mi želimo, da zvesto spoštujemo pogodbe in da se izogibamo vsakršnemu izizvenju. Vojna pomeni nesrečo. Ne samo v nacionalnem pogledu, temveč tudi v mednarodnem. Vse naše stranke pa naj si se še tako razlikujejo v notranjih vprašanjih, splošajšo v zavesti, da mora misel miru prešiniti vso našo politiko. Naša edina želja je, da stonamo po poti miru, a v notranjem pogledu moramo urediti odnose tako, da lahko razvilemo vse svoje sposobnosti in učvrstimo vse svoje tvorne sile.«

Nj. Vel. kralj, ki je ves čas razgovora govoril iskreno in prisrčno, je nato še pristavil: »Le izvedite sami anketo o narodnem razpoloženju. Poidite kamorkoli in prepričajte se o pravem narodnem razpoloženju.« Ko sem uvidel, da nimam več vprašanj, ki bi jih lahko stavljal, mi je Nj. Vel. kralj dovolil, da sem se poslovil. V toku tega enournega razgovora sem se prepričal, da krije mir, ki sem ga našel pri kralju, moč značaja in voljo za dosego cilja, ki bi je nitišar ne moglo pokreniti z njene poti. Ta cilj je edinstvo njegove kraljevine in sreča njegovega naroda.«

Bolgarska mora plačati reparacije

Polletne kvote niso odložene — Skupna demarša Jugoslavije, Rumunije in Grške v Parizu, da poravnaj Bolgarija dolg vsaj svojim sosedom

Sofija, 24. januarja. Kakor izve vaš dopisnik, je nesrečna vest, ki je bila v zadnjih dnevih razširjena v inozemskem tisku, da je reparacijska komisija ugodila bolgarski prošnji za odgoditev naslednjih dveh polletnih reparacijskih plačil. Vlade v Atenah, Beogradu in Bukarešti so zaradi tega izvedle v Parizu oficijelno demaršo ter zahtevale, da Bolgarija pravočasno plača reparacijske kvote. In sicer vsaj vsem sosednjim državam. Zavezniki vlade so dale večeraj svojim poslanikom v Sofiji nalog, naj prouče vzroke, ki jih navaja Bolgarija za utemeljitev svoje prošnje. Kakor izve vaš dopisnik, se pripravila atenska vlada v tej zadevi na novo demaršo in

brezpozojno vztraja na tem, da mora Bolgarija pravočasno poravnati svoja reparacijska plačila, ker bo v nasprotnem primeru Grčija zavlekla uveljavljenje nedavno sklenjene grško-bolgarske finančne pogodbe. Razen tega poudarja Grčija, da bi v primeru odgoditve bolgarskih reparacijskih plačil ne mogla poravnati obveznosti, ki jih ima po pogodbi o dolgovih s Francijo. Kakor se zatrjuje z vso gotovostjo v sovjetskih diplomatskih krogih namerava Venizelos prve dni marca potovati v Pariz, da bi istočasno obratno Društvo narodov stališče atenske vlade v vprašanju bolgarskih reparacijskih dajatev.

Sestava novega lovskega zakona

Intervencija Zveze lovskih društev pri ministru za šume — Zveza se je izjavila za sistem zakupa lovišč

Beograd, 24. januarja r. Zaradi novega lovskega zakona, ki se sedaj izdeluje v ministru za šume in rudnike, je imela večeraj sejo Osrednja uprava zveze lovskih društev v naši državi. Glede na vprašanje sistema lova, ki naj bi se uveljavil z novim zakonom, kaže osrednja uprava v glavnem razpoloženje za zakupni lov. Po seji je osrednja uprava snoči poselila ministra za šume in rudnike Lazo Radičevića in ga

prosil, naj se novi lovski zakon ne uveljavi brez sodelovanja predstavnikov Saveza lovskih društev. V tem smislu mu je bila izročena tudi posebna spomenica. V deputaciji, ki je izročila ministru spomenico, je bil tudi predsednik slovenskega lovskega društva dr. Lovrenčič. Deputacija je poselila tudi generalnega direktorja za šume Milorada Jovanovića, ki je predsednik komisije za izdelavo novega lovskega zakona.

Nov mrz in snežni zameti

Na Madžarskem je temperatura silno pala — V Rumuniji snežni zameti zasipljejo vlakove in povzročajo številne železniške nesreče

Berlin, 24. januarja (be.). V južnovzhodni Evropi je nastopila ostra zima. V Ogrski so zabeležili do 20 stopinj mraza, v Bolgariji celo do 26 stopinj.

Budimpešta, 24. januarja s. Davi je prišlo do vsej državi zopet močno snežnih in je snežilo ves dan. V večernih urah je dosegel novi snež v prostih legah še višino 40 cm. V prestolnici je trpel zaradi novega snega cestni promet, toda tudi v vlakovnem prometu je bilo že nekaj zamud. Dunaj je zamrznil v vsem teku na madžarskem ozemlju od Grana do Mohača.

Budimpešta, 24. januarja (lo.). Med Turnu Magurelle in Litzo v Rumuniji je zasul snežni plaz neki osehni vlak. Kakor poročajo, je poginilo pri katastrofi 40 potnikov.

Bukarešta, 24. januarja. g. Po vsej državi je zavladala zopet ostra zima. Zaradi hudega mraza so na nekaterih železniških progah popokale tračnice, kar je povzročilo številne nesreče. Večeraj je zaradi tega skočilo s tira v bližini Brašova pet vagonov in razrušilo progo tako, da bo promet najmanj za tri dni zaprt. Človeških žrtev ni bilo obža-

lovati. Slična nezgoda se je pripetila v postaji Zangve Era v bližini Saturnara, kjer je skočila s tira lokomotiva mešanega vlaka ter prevrnila dva vagona. Več oseb je bilo ranjenih, med njimi tri težko. Razen navedenih je bilo na železnici še več nesreč, ki pa so k sreči povzročile le neznatno škodo in niso zahtevale človeških žrtev.

Beograd, 24. jan. p. Meteorološki vodovni je izdal danes sledeče poročilo o temperaturi: Beograd —11, Petrovaradin —16, Zagreb —6, Ljubljana —3, Sarajevo —22, Vel. Gradiska —11, Koviljača —15, Niš —19, Kosovska Mitrovica —17, Skopje —17, Split +3, Kotor +2.

V Crni gori vladajo še vedno hudi snežni meteži. Cetinje in Podgorica sta popolnoma odrezana od ostalega sveta, kar so prekinile tudi vse telefonske in brzoljavne zveze. Na cestah pa je sploh vsak promet onemogočen.

Veliko menično sleparstvo v Berlinu

Lastnik banke ponarejal menice — Celokupna škoda presega 50 milijonov dinarjev — Ena izmed največjih poneverb te vrste

Berlin, 24. januarja. Polom bančnega zavoda Löwenberg zavzema vedno večje dimenzije. Bančni uradi so bili zatvorjeni, dočim so prokuristi ki pri ponarejanju menic niso bili udeleženi, pomagali državniemu pravdnikstvu pri preiskavi. Ponovna preiskava je brezdvomno ugotovila, da so se ponarejale menice na veliko in da je prizadetih mnogo velikih nemških in inozemskih, predvsem nizozemskih bank. Lastnik bančnega zavoda dr. Lewin je sumil, da ponareja menice prokurist Krause, zaradi česar ga je za par dni suspendiral iz službe. Nato je odredil preiskavo in izročil zadevo detektivom, ki na so ugotovili, da je prokurist popolnoma nedolžen. Ponarejene menice so krožile v velikem številu, in sicer predvsem menice dessauske plinove

družbe in državnih sojnih tovarn v Anhaltu. Kolikor je mogoče do sedaj pregledati, so prizadete številne odlične berlinske banke. Celokupno škodo, ki pa se bo najbrže še zvišala cenijo na tri milijone mark. Poizvedovanja za lastnikom, ki je medtem pobegnil, so ostala do sedaj brezuspešna. Kakor pravijo živi v Parizu, kjer bi ga bilo lahko prijeti, ker gre za kriminalen zločin. Vendar zatrujele, da si je nedavno pridobil neko južnoameriško podaništvo, tako da ni mogoče zahtevati njegove izročitve. Na berlinski borzi so povzročile vesti o teh ozornih poneverbah, kakor so v zgodovini berlinske borze redke, veliko senzacijo. Borza ni posebno prizadeta, ker trdka ni uživala dobrega slovesa.

Avdijence na dvoru

Beograd, 24. jan. p. Danes so bili sprejeti v avdijenci na dvoru minister narodnega zdravlja dr. Krulj, minister trgovine dr. Mažuranić, minister financ dr. Švrljuga in zastopnik zunanega ministra dr. Kumanudić. Z danes napovedana seja ministrskega sveta je bila odgodena.

Dr. Ninčić odpotoval v Pariz

Beograd, 24. januarja r. Bivši zunanji minister in bivši »adikaški« narodni poslanec dr. Momčilo Ninčić je snoči odpotoval v Pariz. Smatra se, da ma dr. Ninčić kot znan strokovnjak neko misljo v inozemstvu. Ker je bil že parkrat zadnje dni v avdijenci pri kralju, se je govorilo, da bo postal zunanji minister, ker bo bala bolni dr. Marinković odstopil. Vsekakor gre za odnose napram Italiji, o katerih je dr. Ninčić dobro poučen kot bivši zunanji minister.

Važna imenovanja v notranjem ministru

Beograd, 24. januarja. Kralj je na predlog ministra notranjih del podpisal ukaz, s katerim je iz bolzenskih razlogov vpočeljen veliki župan šumadijske oblasti Milan Pantelić. Dosedanji veliki župan podriaške oblasti Božidar Krstić je postavljen za načelnika upravnega oddelka ministristva notranjih del. Načelnik inšpektorkega oddelka tega ministristva, Kosta Janković je imenovan za velikega župana v Požarevce, dosedanji požarevski veliki župan Bora Stefanović pa je postavljen za velikega župana v Šabcu.

Konferenca železniških direktorjev

Beograd, 24. januarja. Danes se je vršila konferenca direktorjev vseh železniških direktorjev. Na konferenci so razpravljali med drugim o vprašanju ali in kako se naj reudcirajo oni potniški vlaki, ki izkazujejo nezadostno frekvenco.

Španski diktator ima hrip

Madrid, 24. januarja (be.). Kakor poročajo, je Primo de Rivera težko obolal na hrip.

Po razpustu SLS

Je večerajšnji »Slovenec« objavil naslednji uvodnik:

Naša narodna misel

Tako tesno obdan od nadmočnih in vse-skozi agresivnih narodov, tako eksponiran je bil vedno položaj Slovenije, da je moral biti vedno vsak Slovenec odločen in zaveden narodnjak. Tako je tudi delavske vedno bilo in zato je bila nacionalna misel vedno važen čimtelj našega razvoja. Ta etično utemeljen nacionalizem je bil vedno ustvarjalna in gonilna sila v našem narodu, in naj se je uveljavljala ta narodna zavest v še tako različnih oblikah. Toda v svojem jedru je bil vedno eden in isti, ker je bil porojen iz vsem nam lastne ljubezni do naroda in poglubljen od enega spoznanja, da moremo v svoji eksponirani legi ohraniti sebe le z čezmernim in nenavadno složnim delom. Pogled na karto pa je dal slovenskemu nacionalizmu še drugo pozitivno podlago. Na severu in zapadu je bil sam boj in sama fronta, samo na vzhodu ni bilo nikoli niti najmanjše b'čke. Tu smo bili nemoteni in zato je bil slovenski nacionalizem vedno orientiran jugoslovansko in zasluža dr. Kreka je, da je ta misel zajela in se vkoreninila v najširših plasteh našega ljudstva. Tako je bila gojitev slovenske narodne misli obenem afirmacija jugoslovanstva izpopolnilo slovenskega nacionalizma je bil jugoslovanski nacionalizem in zato tudi jugoslovanska misel ni naša nikjer toliko iskrenih in navdušenih pristašev kakor ravno med Slovenci.

Tako v globlino krščanske duše našega naroda položen nacionalizem je bil vsidran v srcu našega ljudstva. V ljudstvu je počel na svojih trajnih moralnih podlagah: na zahtevi, da je interes celote nad interesom vsakega posameznika, da je država narodu v redu zemeljskih stvari največja dobrina, da se država naslanja na narod, na njegove temeljne pravice, da smo vsi Jugoslovani višja enota, ki moramo veliko žrtvovati, da ohranimo slovo in iz nje gradimo sebi trden dom, ki bo kljuboval vsem sovražnim viharjem.

Ta osnovna in najvišja misel našega nacionalizma je danes posebno močno poudarjena in kraljeva proklamacija pomeni naravnost apel na vse Jugoslovane, da povsote vse svoje sile samo enemu cilju, kako čim bolj dvigniti in utrditi državo. Baš ta cilj pa najbolj odgovarja slovenskemu nacionalizmu, ker je bila od nekdanjega osnovna misel, da more tudi samo močna in krepka jugoslovanska država olajšati usodo naših narodnih manjšin v tujini.

Dvigniti vse življenjske in ustvarjalne sile iz slovenskega debla, to silo uporabiti za utrditev jugoslovanske države in s tem za utrditev do skrajnosti dvignjene odporne sile proti neprijateljem Jugoslavije je bilo vedno jedro narodne misli v Sloveniji. Samo razveseljen znak je, da je ta bistvena vsebina našega narodnega čustvovanja identična s kraljevim klicem, ker je s tem dano jamstvo, da naša narodna misel ostane vedno velika gonilna in ustvarjalna sila, kakršna je bila vedno. Povsod iz vsakega slovenskega, hrvaškega in srbskega srca v tej državi, iz vsakega kulturnega ognjišča, kjer naj že stoji, iz najrazličnejših točk v našem narodnem telesu se porajajo vedno nove sile ene velike nacionalne misli, ki nas vse združuje po kraljevih besedah v eno duhovno enoto. Vse pa so zasidrane v enem središču življenja, v trdni etični zavesti, v poimovanju naših absolutnih moralnih dolžnosti, v zvestobi načelom ki nimajo končne utemeljitve v pozemskem, ampak v onih globlinah, kjer ugane vsaka sebičnost in sta človek in narod povsena višjemu. V Meštovičevih nesmetnih kipih, v srbski narodni pesmi, v hrvaški in slovenski zgodovini, povsod se vidi talinstvena velika sila, ki nas drži in nam daje nacionalno nalogo v krščanskem človečanstvu.

Tako »Slovenec« uvodnik, ki napoveduje docela novo orijentacijo krogov ki so vodili razpuščeno SLS. Naša narodna javnost jemlje to novo stališče gotovo z zadoščenjem na znanje in samo obžaluje, da ni do tega prišlo že poprej. Kako vse drugačne bi lahko bile razmere v Sloveniji, ako bi »Slovenec« uvodnik v zadnjih letih bil vedno prežet s istim duhom, ki preveča večerajšnji uvodnik.

Sprememba v oblastnem komisariatu v Zagrebu

Zagreb, 24. januarja. »Obzor« objavlja vest, da je vršilec dolžnosti velikega župana preiel od notranjega ministra obvestilo, no katerem je za komisarja v zagrebškem oblastnem odboru imenovan na mesto bankeva svetnika Mladena Uzorica bivši zagrebški veliki župan dr. Peter Zrelec, ki je že prejel dekret o imenovanju in bo jutri prevzel posle oblastnega komisarja.

Oblastni komisarji v Dalmaciji

Split, 24. januarja. n. Vprašanje komisarjev dalmatinskih samoupravnih oblasti je bilo danes dopolnje končno rešeno. Za komisarja splitskega oblastnega odbora je postavljen dr. Marij Ivić, dosedanji pravni referent pri velikem županu v Splitu, za komisarja dubrovnškega oblastnega odbora pa Ante Lelac, pravni referent pri velikem županu v Dubrovniku, a občinskega komisarja v Dubrovniku je postavljen dr. Mitič, odvetnik v Dubrovniku in član jugoslovanskega odbora v času vojne.

Zamena poškodovanih novčanov. Beograd, 24. januarja. E. Minister pošte in brzoljav je razposlal vsem notnim okrožnicam, v katerih poziva, naj poškodovanih novčanov ne pušajo v promet, temveč naj jih oddajo najbližnjim podružnicam Poštnih hranilnic, da jih zamenjajo pri Narodni banki za nove kotovce.

Potrebne so reparacije

Pišejo nam: Z velikim zanimanjem in zadoščanjem smo čitali v današnjem »Jutru« poročilo v delokrogu oblastnih komisarjev. Notranji minister in predsednik vlade g. Živković je storil zaslužno in potrebno dejanje: korupcija in partizanstvo sta se bila vgnezdila v naših samoupravah ravno tako in še grše, kakor v državni administraciji. Bil je skrajni čas, da se je začelo čistiti tudi v tem Avgilevem hlevu. Nočem razpravljati o tem, kako se je gospodarilo v nekaterih oblastnih samoupravah v drugih delih naše države. Omejim se na naše domače razmere.

Iz razprav bivšega ljubljanskega oblastne skupščine je dovoljno razvidno, da se je tudi pri nas postopalo vse prej nego po objektivnih vidikih. Posamezne kreditne postavke v proračunih so bile brez specifikacije ter so imele čisti značaj dispozicijskih fondov. Zaman so napredni poslanci zahtevali predložitev obračunov, so skušali na drug način dobiti nekaj kontrole, kako se gospodari z javnim denarjem — vse jim je ostalo s sedmimi pečati zaprta knjiga. Nobena mesta se niso razpisovala, pač pa je bilo od tedna do tedna čitati vedno več imenovanj v oblastno službo in če si pogleda imena — sami pristaši vladajoče stranke, kakor da bi med drugimi državljani sploh ne bilo več sposobnega ali poštenega človeka. Podpore so se delile pod roko; javnost ni bila nikdar informirana, kdo je vse dobil iz javnih fondov, še manj je mogla kontrolirati, ali so podpore res utemeljene. Neki župnik na Gorenjskem je dobil mastno subvencijo za lepe kokoši in piščance, »zvesta« učiteljica podporo za svoj vrt, dva duhovnika težke tisočake za ekskurzijo v Francijo, menda k našim izseljencem, profesor brezobrestno posojilo za svojo hišo. Kako se je po deželi delil cement »za gnojne jame«, o tem čivkajo vrabci na strehah. Niti pri zadružništvu se niso ustavili: podpore so delili le klerikalnim zadruham, pozneje, ko je stvar postala vendarle malo prehuda, so sicer izkazali milost tudi dveh, trem neklerikalnim, toda preko klerikalne zveze — mišljaz s kolom, ki ga mora pač vsakdo razumeti.

Bivše oblastne samouprave pa so tudi direktno posegle v boj proti naprednim elementom. Znano je, da sta ljubljanski in mariborski oblastni odbor progasila bojkot naprednega časopisa, odnosno »Jutra«, odpovedala temu najvažnejšemu javnemu glasilu v Sloveniji vsako informacijo, odtgnila mu vse objave, strahovala uslužbenca, da »Jutra« ne smejo naročevati, ne čitati; »Jutra« je bilo vrženo tudi iz onih oblastnih institucij, kamor je, kakor na primer v bolnice v razvedrilo bolnikom prihajalo brezplačno: celo iz javne čitalnice velikega kopaljšča, ki je navezavano na zaslužek od publike, ki je vse prej nego prijateljska bivši vladajoči stranki, so »Jutra« odstranili.

Partizanstvo je pripeljalo naše oblastne samouprave tako daleč, da jih je javnost smatrala le še za ekspoziture vladajoče stranke. Predsednik vlade je temu neznoznemu stanju napravil konec. Sedaj treba da se njegove intencije tudi izvršijo. To dolžnost imajo v prvem redu oblastni komisarji, a nič manj njim neposredno nadrejeni veliki župani. Trdno se nadejamo, da bo sedaj tudi pri nas v Ljubljani in v Mariboru pričela skrbna revizija razganega partizanskega režima ter da se bo energično pričelo z reparacijami.

Kakor čujemo, s v tem oziru zbira obsežen material, ki bo predložen oblastnim komisarjem, velikim županom in ministru notranjih del.

Izpitna komisija pri gradbeni direkciji v Ljubljani

Beograd, 24. jan. p. Minister javnih del Savković je imenoval izpitne komisije svojega resora. Pri ljubljanski gradbeni direkciji so imenovani v izpitno komisijo ga inž. Matija Krajec, direktor; inž. Viktor Škaberne in inž. Rudolf Zajec. Za namestnike so imenovani ga inž. Karel Orel, inž. Leo Mencinger in inž. Josip Otahal, inspektor gradbene direkcije, tajnik dr. Stanko Novak pa kot delovodja.

Gostovanje igralca Rogoza v Pragi

Praga, 24. jan. h. Nekateri praški listi naznanjajo jutrišnjo slavnostno predstavo igralca ljubljanskega Narodnega gledališča g. Rogoza s posebnimi članki. »Narodni Listy« prinašajo umetniško sliko s člankom izpod peresa Frana Albrehta. Tudi »Prager Presse« prinaša fotografijo z zelo navdušenim člankom o veliki umetnosti g. Rogoza. Neugodno za umetnika je naključje, da se vrši jutri velik ples češko-slovensko-jugoslovenske lige, kar bo morda v kvar obliksku.

Samomor bivšega policijskega šefa v Subotici

Subotica, 24. jan. n. Veliko senzacijo je vzbudila davi vest, da je izvršil samomor bivši šef tukajšnje policije Nestor Sertić. Sertić je bil na glasu kot eden najboljših kriminalistov. Pred vojno je bil često pozvan v Budimpešto, kjer je razvozljal marsikak kočljiv in zavojlan kriminalni slučaj, ki ga budimpeštanska policija ni mogla rešiti. Sinoči je še večerjal v krogu svoje rodbine, naker je legel mirno spat. Davi je »stal že ob 5 zjutraj ter odšel na vrt. Ko ga dolgo ni bilo nazaj, so šli za njim pogledat ter so ga našli občenega na nekem drevesu. Pozvani zdravnik je mogel ugotoviti le smrt. Nihte ne ve, kaj je simpatičnega moža gnalo v smrt. Domneva se, da je izvršil dejanje v trenutku duševne zmedenosti.

Tri demonstracije v avstrijskem parlamentu

Dunaj, 23. januarja. Danes in večeraj je prišlo v avstrijskem narodnem svetu (parlamentu) do zanimivih glasovanj, zanimivih v toliko, ker kažejo dovoljčno vlogo velenemških poslancev v dunajskem državnem zboru. V ostalem pa ta glasovanja nimajo tistega pomena, ki jim ga skušajo pridajati krščansko-socialni politični krogi. Postopanju Velenemcev manjka vsak kulturnobojni značaj in ga je oceniti le kot taktično potezo, ki naj na eni strani dokáže Seiplovi večini, da velenemskim poslancem niso baš vseči vsi klerikalni predlogi, na drugi strani pa je treba tudi volilec pokazati svojo naprednost z demonstrativnim glasovanjem za predloge socialistične opozicije. Glasovanje Velenemcev za socialistični predlog izenačenja avstrijskega zakonskega prava z onim v Nemčiji je bilo samo demonstracija, ki ji dunajski listi niso posvetili nikake pozornosti. Registrirali so to dejstvo in mimogrede povdarili, da je bila prvotnemu predlogu, ki je zahteval izenačenje v teku treh mesecev, odbita vsaka ost s kompromisnim predlogom, ki zahteva izenačenje zakonskega prava z nemškimi »čim preje«.

Ta formulacija je kajpak odložila izvedbo izenačenja ad kalendas graecas in Velenemci so jasno pokazali, da jim za stvar samo ni toliko, kolikor za priliko, da lahko kot zavezniki klerikalcev dajo neklerikalni javnosti platičen dokaz svoje naprednosti. Podobnih ekstratur Velenemcev je avstrijska javnost tako vajena, da jih smatra samo epizode, ki se ponavljajo vsako leto po nekolikokrat. Zdi se, da Velenemcem ni toliko za izenačenje bračnega prava, ker se tudi časopisje ne zavzema preveč za tak zakon. V debati o ureditvi bračnega prava so govorniki povdarjali, da je treba z reformo bračnega prava dati zakoniti značaj 12.000 zakonskim zvezam — nekateri so govorili celo o 55.000 takih primerov —, ki se po današnjih določilih samo tolerirajo.

Legalizaciji teh zakonskih zvez, ki so na temelju današnjih predpisov sporne in ki nimajo pravnih posledic kakor hitro pride do sporov glede dedščin, se klerikalna vladna večina upira na vso moč, zahtevajoč, da se v zakonskih odnosih uveljavijo samo cerkvena določila brez vsakega najmanjšega kompromisa z življenjem, ki ustvarja vedno nove odnose in probleme. Glasovanje o zakonski reformi v naprednem duhu, proti kateri nastopa Seiplova večina s tako odklanajočo intrantskosti, je dokazilo, da je v avstrijskem državnem zboru možna večina, ki bi se lahko uprla samovoljni krščanski socialce vsaj v važnejših kulturnih in socialnih vprašanjih. Vendar to glasovanje ne pomeni drugega, kakor rahlo demonstracijo in je to socialistični poslanec Skaret tudi resignirano naglasil pri objavi iz da glasovanja.

Danes je pri proračunski debati glede proračunskih postavk prišlo zopet do dveh glasovanj, kjer so krščanski socialci in kmečka zveza ostali v manjšini nasproti socialistom in Velenemcem. Šlo je za raztezitev ljudskošolskega zakona na Gradiščansko, s čimer bi se ukinile konfesionalne šole, ki datirajo še izpod madžarskega režima. Tudi to glasovanje je bila polovičarska demonstracija Velenemcev, ker so tako nato glasovali za predlog avstrijske kmetске zveze, ki sicer zahteva razširjenje avstrijskega šolskega zakona na Gradiščansko, dopušča pa obstoi dosedanjih verskih šol. Kmetjska zveza je naglašala, da so konfesionalne šole pod madžarizacijo storile veliko za ohranitev nemštva, in ta argument je nemškim nacionalcem zadostoval, da so s sprejetjem tega datega predloga napravili iluzornim prvi sklep.

Ta taktika Velenemcev je tedaj vse preje nego kulturno-bojna in ne spremeni mnogo na celi stvari niti okoliščina, da so Velenemci sami stavili nato predlog o nepriznanju semestrov in doktorskih diplom filozofskega instituta na solnograški katoliški univerzi, toda tudi ta predlog ne vsebuje principijalne odklonitve, marveč naj velja le toliko časa, dokler se ves kompleks vprašani solnograške katoliške fakultete zakonito ne uredi. Predlog je bil s pomočjo socialistov sprejet.

Ta serija treh nezaupnic bi neminovno dovedla do demisije v'ade, da nima jasnega značaja epizode. Velenemci so si klavzulami k sprejetim predlogom olajšali položaj tako da jih nihče ne more dožiti opozicijskih nagnjenj. Vedo namreč, da bi demisija ne spremenila ničesar, zato so veselo potegnili s socialisti, s katerimi bodo po teh glasovanjih v takisto napetih odnosjih, kakor doslej. Kljub vsemu jim je bližje klerikalna stranka nego internacionalni socializem, zato se njih odpor ne sme smatrati tragičnim in resnim.

Numerus clausus za odvetnike?

Beograd, 24. jan. E. Iz poučenih krogov se doznava, da pripravila vlada temeljite spremembe nedavno sprejetelega zakona o odvetnikih v vseh večjih mestih bo uvedeni numerus clausus.

Zakon o organizaciji sodišč stopil v veljavo

Beograd, 24. januarja. Č. Nocojšnje »Službene Novine« objavljajo nov zakon o organizaciji sodišč. S tem je ta zakon, ki ga je časopisje že prineslo v izveščkih, od danes naprej v veljavi.